

Het economische paradijs

De structuur van de Nederlandse economie bevat geen principiële technisch-economische belemmeringen om in de komende tien jaar een duurzame welvaartsgroei tot stand te brengen. De mogelijkheden zijn aanwezig om de economie met ruim 4% per jaar te laten groeien, de bestaande werkloosheid te elimineren en het te verwachten arbeidsaanbod te absorberen. Dit is mogelijk zonder in strijd te komen met andere sociaal-economische doelstellingen, zoals een flinke groei van de consumptie (4% per jaar) en de arbeidsproductiviteit (2,5 à 3% per jaar), en zonder dat het milieu er onder hoeft te lijden. Dit economische paradijs tovert de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) ons voor in zijn onlangs verschenen rapport *Ruimte voor groei* 1).

De Raad zegt uitdrukkelijk niet, dat wij dit paradijs zullen betreden. Het gaat in *Ruimte voor groei* niet om een economische voorspelling, zoals het Centraal Planbureau die levert. Het gaat hier om een verkenning van de mogelijkheden die de Nederlandse economie biedt, gegeven de economische structuur en de beschikbaarheid van mensen en middelen. In de praktijk zullen er duizend en één redenen zijn waarom het optimum niet wordt bereikt. Toch acht de Raad een verkenning van de economische mogelijkheden zinvol, omdat confrontatie van de veel minder rooskleurige werkelijkheid met wat op papier mogelijk is, dwingt tot bezinning op de vraag welke factoren het bereiken van het optimum in de weg staan.

Daarnaast is een verkenning van de groeimogelijkheden in de economie volgens de WRR zinvol omdat er in de economie onevenwichtige situaties kunnen voorkomen waarin economische actoren de mogelijkheden die er zijn niet meer zien. In die situaties genereren markten niet de informatie die bedrijven, consumenten en overheden nodig hebben om hun kansen optimaal te benutten. Zo'n situatie heeft zich volgens de WRR in de jaren zeventig en begin tachtig voorgedaan. De hardnekkige recessie in die periode heeft het vertrouwen in de economische mogelijkheden doen verdwijnen. Pessimisme en risicomijdend gedrag hebben de overhand gekregen. Hoewel inmiddels herstel is ingetreden, werken de slechte ervaringen nog steeds door. Het gedrag van consumenten, werknemers, ondernemers en de overheid wordt nog steeds beheerst door angst om risico's te nemen.

De gangbare macro-econometrische modellen die bij de beleidsvoorbereiding worden gebruikt, bieden in zo'n situatie geen aanknopingspunten voor een op herstel gericht beleid. Zij berusten immers op het doortrekken van in het verleden waargenomen gedragspatronen. Voor economisch herstel is juist een doorbreking van het gesticteerde gedrag noodzakelijk. Er moet weer optimisme ontstaan waardoor consumenten, producenten en overheden wat durven ondernemen. Zij moeten de mogelijkheden weer gaan zien die eerst aan het zicht onttrokken waren. Een model als dat van de WRR, dat op systematische wijze de groeipotenties van de economie verkent, kan in zo'n situatie betere diensten bewijzen. Er kleven trouwens aan de gebruikelijke macro-modellen nog vele andere bezwaren waardoor hun waarde als hulpmiddel bij de voorbereiding van het economische beleid zeer beperkt is, zeker als het gaat om beleid voor de middellange termijn 2). Wanneer uitsluitend wordt afgegaan op de informatie die dergelijke modellen bieden, is het gevaar groot dat belangrijke beleidsalternatieven buiten het gezichtsveld blijven.

De 'ruimte voor groei' wordt door de WRR geschetst met behulp van een dynamisch input-outputmodel, dat de structuur van de Nederlandse economie beschrijft. Aan dit model wordt een verzameling doelvariabelen gekoppeld die betrekking hebben op de economische ontwikkeling in de komende tien jaar. Binnen het model kan dan worden bepaald welke waarden van de doelvariabelen met elkaar

verenigbaar zijn. Zo wordt de ruimte waarbinnen de doelvariabelen zich mogen bewegen, afgebakend. Binnen die ruimte kan men kiezen voor allerlei beleidsalternatieven. Men kan bij voorbeeld de productiegroei maximaliseren, de werkloosheid minimaliseren, de milieuvuiling terugdringen of combinaties daarvan. Het model geeft aan welke consequenties een bepaalde beleidskeuze heeft voor de mogelijkheid andere doelstellingen te verwezenlijken. Zoals gezegd komt de WRR tot de conclusie dat de structuur van de Nederlandse economie zeer gunstige economische ontwikkelingspaden toelaat.

Uiteraard moet daarvoor wel aan bepaalde voorwaarden worden voldaan. Hoge groeicijfers bij voorbeeld vereisen een bepaald niveau van de bedrijfsinvesteringen en een bepaalde omvang van de export. Ook worden er eisen gesteld aan de infrastructuur, de arbeidsmarkt, de overheidsfinanciën en het milieu. Zeer duidelijk komt naar voren dat in alle scenario's waarin de groei substantieel stijgt en de werkloosheid substantieel daalt, een aanzienlijke verhoging van de investeringsquote noodzakelijk is. Ook moet de export flink groeien. Daar ligt natuurlijk een probleem. De ontwikkeling van de wereldhandel ligt nu eenmaal buiten de invloedssfeer van de Nederlandse beleidsmakers. Gegeven bepaalde externe ontwikkelingen kan echter wel naar een optimale benutting van kansen worden gestreefd.

De belangrijkste conclusie die uit *Ruimte voor groei* valt te trekken is dat als alle neuzen één kant op worden gezet, er in de Nederlandse economie goede mogelijkheden zijn om de sociaal-economische problemen op het gebied van de groei, de werkgelegenheid, de overheidstekorten en het milieu, meester te worden. Met andere woorden, om duurzame welvaartsgroei te bereiken. Maar het probleem is natuurlijk dat neuzen verschillende kanten op wijzen. Tegenstrijdige belangen en tegen elkaar inwerkende beslissingen verhinderen dat de optimale situatie wordt bereikt. De WRR toont echter aan dat de economie geen nulsomspel hoeft te zijn waarin het voordeel van de één het nadeel van de ander is. Een betere coördinatie van economische beslissingen kan alle partijen voordeel bieden. De WRR dringt daarom aan op hervatting van het centrale overleg tussen de overheid en de sociale partners. Niet in vrijblijvendheid, maar leidend tot bindende afspraken over ieders bijdrage tot een pakket van maatregelen dat realisering van de door allen gewenste doelstellingen mogelijk maakt. Daardoor kan de onzekerheid verminderd worden en het risicomijdende gedrag worden afgezwakt.

Is dit alles utopie? Tot op zekere hoogte wel. Het paradijs zullen we niet binnengaan. Maar de wetenschap dat het in ons vermogen ligt de belangrijkste sociaal-economische problemen tot een oplossing te brengen, dwingt toch tot (onder)handelen. De ruimte voor groei moet beter worden benut.

L. van der Geest

1) WRR, *Ruimte voor groei. Kansen en bedreigingen voor de Nederlandse economie in de komende tien jaar*, Rapporten aan de regering nr. 29, Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, 1987.

2) In 1983/1984 is in ESB, een uitvoerige discussie gevoerd over de waarde van macro-econometrische modellen. Zie L. van der Geest, Een tijdbom onder de economie (I) en (II), ESB, 24 en 31 augustus 1983 en de reacties daarop van Den Butter, De Jong e.a., Cramer, Tinbergen, Kuipers, Nooteboom, Kloek, De Koning en Hartog in de periode september 1983-juni 1984.